lienega izpita, prosi delegacija na predlog kočevskega učiteliskega društva, da izda ministrstvo prosvete dovolienje delati drugi izpit tudi leta 1921. po enoletnem službovanju.

5. Predlog Zveze slov. učiteljev in učiteljic na Štajerskem glede učit. zastopnikov v višjem šolskem svetu in glede referenta v ministrstvu, predloži odsek v sledeči obliki:

a) Delegacija nujno prosi ministrstvo prosvete, da prenaredi naredbo deželne vlade za Slovenijo o sestavi višjega šolskega sveta z dne 14. 11. 1918 št. 111. tako, da dobi ljudsko-šolsko učiteljstvo 3 zastopnike in 3 namestnike, meščansko-šolsko učiteljstvo 1 zastopnika in enega namestnika.

Ako ima 400 profesorjev 2 zastopnika v višjem šol. svetu, je gotovo upravičeno, da dobi 3000 učiteljev 3 zastopnike.

b) Ministrstvo prosvete se naprosi, da dobi slovensko šolstvo referenta v ministrstvu, ki naj bo ljudsko-šolski učitelj iz Slovenije. Obenem se obvesti glavni odbor Udruženja J. U. v Beogradu, da posreduje v tem smislu.

6. Resolucije in predloge prekmurskega učiteljskega društva je izročil odsek delegatom iz Prekmurja, da sestavijo spomenico ter jo pošljejo potom poverjeništva U. J. U. Ljubljana ministrstvu prosvete.

II. Časnikarsko književni odsek poda nastopno poročilo:

1. Izposluje naj se učiteljstvu izposojevanje knjig iz licealne knjižnice v Ljubljani in sicer poštnine prosto kakor se je svoječasno prejemalo knjige iz knjižnice „Joaneum“ v Gradcu.

2. Kmetijska družba za Slovenijo naj pošilja vsaki šoli po en izvod lista „Kmetovalec“ kakor se je pošiljal „Gospodarski Glasnik“ iz Gradca.

3. V zadevi novih šolskih knjig je bil sprejet predlog, naj se sestavijo na podlagi „Šolskih listov“ kakor hitro ti izidejo v celoti: treba pa je pri sestavi delati prenarno in ne prenaglo.

4. Zavezina knjižnica naj se uredi in pripravi za izposojanje ter naj bo kot Zavezina last na razpolago vsemu učiteljstvu.

5. Stališče glede „Narodne Prosvete“: Z večkratnim izdajanjem N. P. se slovensko učiteljstvo sicer strinja, a ne more prevzeti nikakega jamstva za eventualne previsoke izdatke. Slovensko učiteljstvo hoče delati za razširjanje N. P. v nadi, da ostane list politično povsem nestrankarski in strogo strokovno glasilo, oziraje se na vse pokrajine naše države. Kot poročevalec za Slovenijo fungira „Učit. Tovariš“. V svrho propagande za list se naroča vsem okraj. učit. društvom, da strokovnemu tajništvu takoj nominirajo po 2 člana agitatorjev za list. Tajništvo jih potem javi glavnemu odboru v Beograd.

6. Z vso energijo naj se zahteva, da se obveznost prejemanja dosedanjega „Uradnega lista“ ukine; za šolstvo naj pa začne izhajati poseben uradni list.

7. Glede vloge učit. društ. za slov.-graški okraj se opozarja, da v slučajih, kjer se nastopa proti kaki osebi, naj se vedno informira pri **društvu** dotičnega okraja.

Pedagoško-didaktični odsek. — Na predlog ljutomerskega učit. društva, naj se izvoli poročevalec, ki bi iz stanovskih in vzgojeslovnih (odnosno iz dnevnikov, znanstvenih in književnih) hitro zbral vsa važna na učiteljsko znanje se nanašajoča vprašanja in bi s tem stalno poročal na zborovanjih, je sklenil odsek: V principu je odsek za tak predlog, zajedno se pa pozove predlagatelj, da nominira takega poročevalca, za katerega tudi lahko jamči, da bo vestno deloval.

Gospodarski odsek. 1. Z ozirom na § 33. šol. zakona in na številne tozadevne vloge o tem vprašanju, sklene odsek, da je glede na stremljenje po izjednačenju naših prejemkov po skupni uradniški pragmatiki za odklonitev.

2. Glede dolgov iz bivših deželnih šolskih fondov se opozarjajo prizadeti, da podajo tozadevne terjatve na likvidacijski odbor deželne vlade za Slovenijo.

3. Pliberško učit. društvo zahteva takojšnje izjednačenje dnevnic z ostalim uradništvom. V tej zadevi se napravi vloga na deželno vlado. — Pri posebnih predlogih in nasvetih govori tov. Levstikova Jela za otvoritev gospodinjskih tečajev na bivšem Štajerskem. — Ponovno nastane zopet viharna manifestacija za naš narod, posebej učiteljstvo v zasedenem ozemlju.

S tem je bil dnevni red delegacijskega zborovanja izčrpan in zaključi predsednik zborovanje sledeče:

Delo današnjega delegacijskega zborovanja je končano, in s tem tudi delo naše stare, častitljive Zaveze, na katero se je s ponosom oziral vsak zaveden učitelj ves čas njenega obstanka v dolgi dobi 31 let in pol.

Z velikim naporom, trudom in žrtvami sta jo ustanovila tovariša Kocbek in Gradišnik. S tem činom, rečem, junaškim činom za tiste čase, sta mnogo koristila slovenskemu šolstvu in učiteljstvu. Njuni imeni se bosta bliščali kot svetli zvezdi v zgodovinski knjigi njenega šolstva.

Zaveza je bila ustanovljena **23. aprila 1889.** leta. 25 glavnih skupščin in devetindvajset delegacijskih zborovanj je imela po raznih krajih širom Slovenije.

Ves čas svojega obstanka, tudi v dobi najstrastnejšega, najdrzovitejšega preganjanja in zatiranja je visoko dvigala prapor svobode ter se borila za napredek narodne šole in za svobodno, gmotno dobro podprto, strokovno naobraženo učiteljstvo. S svojimi impozantnimi nastopi je večala med narodom ugled učiteljskega stanu, njen vpliv je rasel od leta do leta, z eno besedo, na bivšo Zavezo bomo ponosni vsikdar! Z vzklikom: **Zaveza je bila, živelo UJU v Beogradu, poverjeništvo Ljubljana,** ki stopa na njeno mesto. S tem vzklikom zaključujem današnje delegacijsko zborovanje. (Viharno odobravanje.)

Takoj po zborovanju se je vršila prva seja širšega sosveta UJU, pov. Ljubljana. Na seji je bil imenovan strokovnim tajnikom tov. Rudolf Dostal. — Vprašanje urednika „Učit. Tov.“ ostane odprto. Nato zaključi predsednik sejo širšega sosveta.

ALBIN LAJOVIC:

Na življenja pot.

Prve korake nameriaš v svet, mladi prijatelj! Ali se zavedaš, kaj je cilj življenja?

Poglej okoli sebe! Prvi živi življenje živali. Raduje se nad zdraviem, imovino, jedio, zabavo, nad dobrim spaniem. Drugi stremi, kot po najvišji blaženosti, po priljubljenosti, pohvali, po popularnosti in naj si pada pri tem na vago i načelo i značaj.

V nasprotju s takimi pa drugi delajo premišljujejo, poizkušajo napenjajo svoje sile in si ne kaze volje z deistvom, da nekaterniki žive brez trpljenja in znoja.

Različno se lahko živi, morda se tudi po različnih potih pride do sreče. Prepričan sem, dragi prijatelj, da nosiš v svojem srcu blesteče vzore in da delaš prve korake v življenje s trdno volio, služiti po svojih najboljših močeh narodu in domovini. In vendar se bojim zate, zato te prosim, da si vsak dan ponavljaš globoke pesnikove besede: »O Bog, ne dopusti, da postanem vsakdanji!«

Ne utoni v vsakdanjosti, ne postani človek-žival! Vsakdanjost je strup. Omamlja, zastruplja v njenem vrtincu gotovo propadeš. Nikakor ni lahka stvar, iztrgati se iel iz krempljev. Mogoče te pelje pot v mesto. Najdeš prijatelje. — morda slabe — občutiš prvič, da si samostojen, za svoje delo dobiš prvič plačilo. Tam ob cesti pa te vabijo kavarne, gostilne, zabave, promenade, športi itd. Koliko časa ostane tebi samemu.

Mogoče te zanese usoda na vas. Postane ti dolgčas, ozko. Stareiši tovariš, morda tudi nadučitelj te potegne s seboj v gostilno. — Poboža te z lepimi besedami, da si vzbudil obče pozornost. Ali se jim izkažeš hvaležnega in boš mešal vsak večer — karte?

Ali ne, bodi samosvoj, upiraj se svoji okolici, ohrani si dušo čisto in dovzetno, stoj na straži, da ne padeš v slabosti, iz katerih ni več izhoda, varuj se in obvaruj da ne porečeš: »Končano je, nimam smisla za nobeno višjo stvar več.« Zakaj ne rode mladi vzori klenega sadu? Zato, ker se jim izneveriamo!

Kako žalostno je, če mladi učitelj trati dragoceni čas s klepetanjem, opravljanjem itd. — In kako često opravlja baš učitelj učitelja! Podrejeni se spravijo na nadučitelja, ta na svoje podrejene ti medseboj — brr, groza. Vsakdo te bo hotel pridobiti za svojo stran. Kam kreneš? Če te usoda zanese v take neznosne razmere, potem te prosim: Ne prenašaj pošt in ne opravljaj!

Opravljanje je nizkotno in znak duševne revščine. Samo človek najslabšega značaja je zmožen opravljanja, plemenito srce je proti svetu zaprto. Prenašanje pošt postane navada, vedno pa se prenese zloba in prepir. To je znak nezadostne samovlade.

V življenju spoznaš, kako se rušijo vzori. Pogosto se prepričaš, da ti je ljudska zlobnost zastrupila življenje. In zopet te prosim: N i k d a r n e t o ž i! Slabiči se vdajajo tožbam, si iščejo varstva, junaki nosijo nebesa in peklo molče in brez izpremembe na obrazu. Moško in odločno upiraj svoj pogled v svet! Loči resnico od laži, dobro od slabega, zrno od plev! Naletiš li na resnico, brani jo, pokaže se ti li zloba, laž, bojuj se proti njima!

B o d i s k r a j n o p r e v i d e n, k a d a r i z b i r a š p r i j a t e l j a! Vsakdanji duši pojdi daleč s pota, zakaj le-ta ljubosumi na vsakogar, ki je boljši kot ona sama. Sovraži vzore, ker jih sama več nima in ne dopušča, da bi jih imel kdo drugi. Če pa najdeš dobrega prijatelja, potem ga spoštuj in ceni visoko ter se tresi zanj, da ga ne izgubiš.

Učitelj si! Tvoja prva skrb je in mora biti šola. Skušaj osredotočiti vse svoje misli na uspešno delo v šoli. Toda pri tem ne pozabljaj nikoli, da vzgajaj šola za življenje: to pa stori zopet laiko le tisti, ki ga dodobra pozna. Bodi torej človek šole in življenja! Učitelj mora ljubiti svojo deco, ker jo ljubi, je naravno, da za njo tudi skrbi, a ne samo za formalno naobrazbo temveč tudi za pravo narodno naravno vzgojo. Pri vzgoji svoje dece mora biti učitelj silno tenkovesten, delati mora kar najboljše. Šolsko delo je težko, zakaj ono je delo ustvarjanja in snovanja, priprava na delo ni nikdar dosti temeljita.

Deco mora učitelj poznati, zato občuj z njihovimi starši. Tako se vzbuja zanimanje za šolo. Tvoje občevanje pa bodi tako, da stopa množica za Teboj na golgato vzorov, nikoli pa ne dovoli, da bi padal z množico — sam. Bodi vedno navdušen, navdušuj srca slabotnih in izčrpanih!

Pravtako pa ne smeš pozabljati nase, na svojo samoizobrazbo. Često zabavljamo na nezadostno izobrazbo, toda tisti, ki zabavlja najbolj glasno, navadno ničesar ne stori, da bi se izobraževal še nadalje. Polje, ki ga obdeluješ, je neizmerno široko, snov, ki si jo moraš prisvojiti, je silno obsežna. Potrudi se, da si izbereš tako mero, ki jo lahko temeljito obdelaš. Kdor veliko hoče, navadno malo pokaže, ko se je skrilo solnce življenja.

Samostojnost ti je prinesla pravice in dolžnosti občana. Kot tak se lahko udeistvuješ na političnem polju. Dobro premisli in prevdari, predno vstopiš v kako politično stranko, da Ti ne bo pozneje žal. Upoštevaj ideje, zametaj osebne koristi!

Organiziraj se tam, kjer najdeš svoje vzore, svoje ideje. Prepričan sem, da si napreden, zatorej sam veš, kje je Tvoje mesto. Vendar Te prosim, da često premišljuješ o nalogah naprednega učitelja in glej, da postaneš vzor.

Še marsikaj mi je na jeziku, a naj bo dosti. Kako cesto si izbereš? Gotovo pot dela in trpljenja. Žulji na rokah oslave celo jeunaka. Delo vnema in prigania. Delo nam pribori spoštovanje, ugled, zadoščenje. Zato delaj navdušeno, mladi prijatelj! Če se Ti zazdi, da to ali ono delo ne uspeva, ne obupuj, pojdi znova nazaj, kjer si začel, uberi novo smer in poizkusi nov način enkrat, dvakrat, gotovo se Ti posreči, da dosežeš svoj vzor.

Ne čakaj na prigovarjanje drugih, kreni samega sebe, nikdar ne reci: »Da-lje ni mogoče!«, temveč zavpil na vso moč: »Naprej, vedno naprej!«

IVAN UREK:

Alkohol in narodno delo.

Narodno delo se osredotočuje v naših narodnih društvih. Delo za narod obsega skrb za dušo in telo. Kajti ako deluiemo za narod, delamo za dobrobit vsakega posameznika istega naroda, hočemo ga torej materijalno in duševno povzdigniti. Drugega smotra nima in ne more imeti delo za narod. Vsako narodno društvo ima torej namen delovati v eni ali drugi smeri, večinoma pa ste obe združeni.

Na eno stran pa so narodna društva do zdaj večinoma pozabljala in to je: v kakšnem razmerju je alkohol in narodno delo. Razmerje med zavživanjem alkohola in prireditvami narodnih društev je še dandanes tako tesno, da si večina teh prireditev brez alkohola niti misliti ne more! To so pa krivi pojmi, katere je treba odpraviti.

Namen teh vrstic ni razpravljati o škodljivosti alkohola na človeško telo in dušo. To spoznanje se širi boli in boli, od dneva do dneva.

Tega se pa mora zavedati najboljši delavec za narodni blagor, narodni vzgojitelj.

Zatorej ga mora ta vedno in povsod poučevati o škodljivosti alkohola. Skrbeti mora, da pride ljudstvo s to ljudsko kugo čim manj v dotiko.

Se pa dela to dandanes v resnici? Ne.

Ako si narodna društva nočejo teptati sama svojega dela, morajo vse narodne prireditve ločiti od zavživania alkohola!

In tukaj slišimo od mnogih in mnogih: to ni mogoče. Mi pa pravimo: to je in mora biti mogoče, ako hočemo naš narod vzgajati k treznosti in štedljivosti. In kdo se upa trditi, da mu tega ni krvavo potreba! Ako si Amerikanci in Angleži dva tako mogočna naroda, postavita za načelo v življenju treznost in varčnost, kaj naj porečemo mi uboge pare, ki še trdnega lastnega doma nimamo in nam tujec na dveh krajih sili v našo domovino! Kaj nam pomaga klicati: »Živela Jugoslavija!« in se navduševati pri omamnem alkoholu, ako na posamezniku v naši državi zapravljajo duševne in telesne moči. Slabo bo potem Jugoslavija živela. Le ako bo vsak izmed nas kakor skala, potem bomo premagali vse ovire in rešili bomo tudi svoje neodrešene brate.

Narodna društva ne smejo nikoli dati prilike ljudstvu, da pijančuje. Zato poudarjamo:

1. **Vse narodne prireditve naj se vršijo** kjer je le mogoče, izven **gostilniških** prostorov.

2. Kjer to ni mogoče in se prireditve vršijo v gostilniških prostorih, naj se za dan prireditve točenje alkohola prepove — po oblastih.

3. Nobeno narodno društvo bi se **ne** smelo pod nobenim pogojem pečati s točenjem in prodajanjem alkoholnih pijač.

Obračamo se s temi tremi zahtevami do vseh central in podružnic vseh narodnih društev, naj vzamejo te točke v pretres!

Vzemimo n. pr. takozvane ljudske veselice! Tukaj se naravnost pijančuje za narodov blagor, gleda se le na to, da se mnogo strži. Čim več je čistega dobička, tem bolj je veselica uspela. Svota se pošlje za dotični namen — in društvo je storilo svojo narodno dolžnost. Seveda, tega pa ne premislimo, od kod je ta čisti dobiček prišel. Prišel je iz žepa istega naroda, za katerega delamo. Izdati je moral petkrat, desetkrat več kolikor je čistega dobička; pri tem pa se je še povrh telesno in moralno kvaril.

Ljudske veselice, ki ne nudijo nobene druge (duševne) zabave nego samo pitje, niso samo nepotrebne ampak tudi škodljive. Namen je, delati za narodno blaginjo, a uspeh je nasproten: Denar preložimo iz desnega v levi žep, pri tem se nam pa devet desetin istega raztrosi. Delo za narod naj obsega: gledališke predstave, telovadbo, petje, predavanja različne vsebine in čtivo. Prostore, kjer se prirejajo te prireditve, naj ljudstvo spoštuje kakor šole in cerkve. Narodni vzgojitelji, delavci za narodni blagor pa naj bodo kakor žreci, ki stopijo le z očiščenim srcem pred ljudstvo in ne iščejo nobenega stranskega namena kakor edino le narodov blagor. Denarni dobiček pa imejmo od vstopnic teh prireditev in pa s prilično pobiranjem udnine, prispevkov i. t. d. Da so ti prispevki tem večji, obudimo v narodu z živo besedo zanimanje in sočutje! **Ne izvabljajmo mu pa denarja iz žepa s pomočjo omamnega alkohola: kajti potem smo podobni mešetarju, ki omami kupca prej z vinom, da blago dražje proda.**

DRAG. HUMEK:

Osnutek načrta za 4. razred meščanskih šol.

Četrti razred smatram kot organični del meščanske šole in nje zaključek. Njega dosedanji ustroj ni odgovarjal temu načelu. Bil je nekaj nedoločenega, neizvršenega. Med njim in ostalimi razredi je bila vrzel in nesoglasje. Značilno je, da oblasti še danes ne priznavajo imena četrti razred, ampak so ustvarile za njega imenovanje besedni izpačck »nastavni razred.« Da pričnemo razmišljati o enotnem načrtu, je sestavilo učiteljstvo deške meščanske šole v Mariboru sledeči osnutek, ki ga podaja tovarišem v premotrivanje in izpopolnitev.

1. Verouk.

Cerkvena zgodovina s posebnim ozirom na nje kulturno udejstvovanje.

2. Slovenski jezik.

Navajanje k spoznavanju temeljnih idej berilnih sestavkov in literarnih del. Temeljni pojmi metrike in poetike. Pregledno obravnavanje slovstva s posebnim poudarjanjem noveišlh književnikov. Čitanje literarnih del v originalu. Deklamovanje obširneišlh pesnitev. Prosto podajanje lastnih doživljajev, opazovanj i. t. d. s poudarjanjem logiškega sestava in združitve. Navajanje k pismenemu slogu. Obrtno in trgovsko spisje. Poglabljanje besedoslovja. Temeljiteiša obravnava glagola. Skladnja. Besedni red v stavku. Vsak mesec ena šolska, vsak drugi mesec ena domača naloga. Vmes manjše pismene vaje.

3. Nemški jezik.

Kenntnis der für die deutsche Sprache wichtigsten Epochen des Schrifttums und deren Vertreter. Die Klassiker und ihre Hauptwerke. Lesen der Originale in Schulausgaben. Moder-

ne Schriftsteller und Dichter. Zusammenhängende Darstellung und Erklärung der Dichtungsarten. Die rhythmischen Gesetze. Strophenformen. Wiederholung der Wortarten, der Satzteile und der Satzlehre. Satzgliederung. Geschichtlicher Rückblick auf die Entwicklung der Sprache, ihre Veränderung und Schicksale. Pflege des schriftlichen Gedankenausdruckes auf Grund gemeinschaftlich ausgearbeiteter Gliederungen. Geschäftsaufsätze. Jeden Monat eine Schul-, jeden zweiten Monat eine Hausarbeit. Nebstbei kleinere schriftliche Übungen.

4. Zemljepis.

Ponovitev osnovnih pojmov iz matematične geografije. Najvažnejše iz zgodovine astronomije. Sistematično obravnavanje fizikalne geografije s posebnim ozirom na vplivanje toplote, vode in zraka na zemeljsko površje. Kartografična projekcija, merilo, konvencijonelni znaki, elementi iz načrtovanja terena, krokiranje. Kratka ponovitev snovi iz deželoznanstva. Očetnjava s posebnim ozirom na prometne, trgovske in gospodarske razmere.

5. Zgodovina.

Kratka ponovitev svetovne zgodovine s posebnim ozirom na kulturne odnošaje in pridobitve v posameznih dobah. Zgodovina očetnjave. Državni osnovni zakoni in najvažnejše socijalne uredbe doma in v tujini.

6. Prirodopisje.

Osnovni zakoni kemije v kolikor so potrebni za razumevanje kemičnih pojavov v prirodi s posebnim ozirom na mineralogijo in geologijo. Pomen mineralogije v obrtstvu in industriji. Anorganična in organična kemikalija s posebnim ozirom na živalstvo, rastlinstvo v zvezi z industrijo obrtstvom, zdravstvom, trgovino, kmetijstvom in sploh s človeškim razvitkom.

7. Prirodoslovje.

Kratka ponovitev obravnavane snovi iz fizike. Fizika vsakdanjega življenja, posebno nje uporaba v industriji, obrtstvu, trgovini in tehniki sploh. Pomen tehnike za razvitek človeštva. Razvitek fizike in kemije.

8. Računstvo in geometrija.

Ponovitev snovi prejšnjih razredov. Štirje osnovni računi z algebraičnimi števili. Linearne enačbe z eno in dvema neznankama. Prednosti pri trgovskem računstvu. Čekovni in clearing-promet. Hranilništvo. Ustroj in poslovanje bank in borz. Bančne in hranilniške obresti. Rentni računi. Amortizacije. Bančno preračunavanje meničnega diskonta, deviz, valut in vrednostnih papirjev na podlagi kurznega lista. Kontokurent. (nemška, francoska, angleška metoda). Izvedba enomesečnega poslovanja s ca. 30—40 kupčijskimi slučaji po načinu dvostavnega knjigovodstva.

Ponovitev snovi iz geometrije. Nje poglobitev s posebnim poudarjanjem načrtovanja. Geometrijski računi z ozirom na vsakdanje življenje s stopnjevanimi zahtevami. Geometrija v zvezi s tehniko Mesečno po ena šolska, vsak drugi mesec po ena domača naloga. Vmes pismene vaje.

9. Geometrijsko risanje.

Osnovni pojmi opisne geometrije s posebnim ozirom na obrtniško in tehniško življenje. Risanje primernih predmetov po naravi. Enostavni načrti stavb in strojnih delov. Spoznavanje snovi, ki jih uporablja tehnika.

10. Prostoročno risanje.

Nadaljevanje risanja po prirodi. Navajanje k umetniškemu razumevanju. Shematiziranje. Opazovanje umetniških umotvorov z upoštevanjem zgodovinskih del. Najznamenitejši svetovni umetniki. Domači umetniki in umetnost v naši domovini.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ **Radovljiško učiteljsko društvo** bode zborovalo dne 23. septembra 1920 ob 10. uri dopoludne v Begunjah. Prijave za obed naj se naslovijo na tovariša Zavrla.

+ **Učiteljsko društvo za politični okraj Ljutomer** je zborovalo dne 11. avgusta 1920 v Radencih v prostorih gostilne g. Rosenbergerja.

Tov. preds. K. Mavrič pozdravi vse navzoče najprisrčnejše. Posebej pozdravi goste, ki so s svojo navzočnostjo počastili zborovanje v tako lepem številu. V prvi vrsti prof. dr. Ilešiča, g. inženirja F. Lupša, gospo Čehovo, tovarišice Poljančevo, Kocmutovo, M. Caherlovo, R. Pauličevo, tov. J. Seršena, nadalje častita tov. Miklu, kot novoporočencu.

I. Zapisnik se prečita in odobri. Svoje odsotnosti nista opravičila tov. Hercog in tovarišica Heinejeva.

II. Dopis okr. gl. Ljutomer, zadevajoč nabiranje dobrovoljnih prispevkov za vojne sirote in za spomenik zmage in ujedinjenja, v kateri namen se je nabralo 100 K. — III. Gosp. inženir Lupša nam je v tem šolskem letu že drugič predaval, to pot v vzhodno azijski kulturi. Kakor prvič, tako je tudi sedaj žel za svoje nad vse zanimivo in natančno delo mnogo zahvale od strani učiteljstva. Predavanje je trajalo z majhnim odmorom vred, polne tri ure.

Glavne tri točke so bile: 1. Narodno kulturni značaj Kitajcev, Japoncev in Siamezov. 2. Kitajsko kot republika. 3. Problem naših interesov v vzhodni Aziji. Akoravno je bilo predavanje precej dolgo, je vzbudilo pri navzočih splošno pozornost in zanimanje. Kot najlepši dokaz dobrega vtisa, ki ga je predavanje povzročilo, je bilo splošno odobravanje, ki je temu sledilo. Tov. predsednik se g. predavatelju v imenu vseh prav lepo zahvali za požrtvovalno delo in simpatijo, ki jo goji napram učiteljstvu. IV. Tov. Koprivc nam nato kratko in jedrnato poroča o učit. kongresa v Beogradu. V imenu društva se predsednik zahvali članom, ki so se udeležili učit. kongresa v Beogradu, posebno še zaradi tega, ker za potovalne stroške ne zahtevajo nobenega povračila. V ta namen nabrani denar naklonijo društveni blagajni. V. Soglasno se sprejme predlog tov. Koprivca: Učiteljstvu naj se čimprej izplačajo 25% dr. doklade. — Tov. preds. zaključi dobro uspelo zborovanje z željo, da bi se po počitnicah zopet zbrali z novimi in čilimi močmi. Po zborovanju se je razvila prav živahna zabava, ki je s sodelovanjem pevskega zbora in salonskega orkestra pod vodstvom tov. Caherla trajala do odhoda večernih vlakov. — Tajnica.

+ **Učiteljska samopomoč.** Občni zbor »Jubilejske samopomoči«, sedaj »Učiteljske samopomoči, se je vršil v Mariboru, dne 27. avgusta 1920 ob 15. uri v deški meščanski šoli.

Predsednik tov. Šmajdek pozdravi navzoče in poroča o društvenem delovanju sledeče:

Leta 1898. je ustanovila »Zaveza« društvo »Jubilejska samopomoč«. Njega namen, po smrti društvenikov dediče obvarovati pred najhujšo stisko in bedo-, je do leta 1918. še ustrezal. Od imenovanega leta je pa začela draginja stopati s tako dolgimi koraki, da jo namen društva ni mogel več dohajati. Z okroglimi 500 K podpore ne morejo dediči kupiti niti poštene krste, katera svota je v mirnem času zadostovala za dostojen pogreb in je še toliko ostalo, da so se obvarovali dediči najbližnje stiske in bede. Zato si je stari odbor stavil nalogo, nasvetovati občnemu zboru, da sedanjim in bodočim razmeram primerno spremeni društvena pravila. Kako, bodete slišali pri 5. točki dnevnega reda.

Člani: 31. decembra 1918 243. Pristopilo —. Izključen 1. Umrli 3. 31. decembra 1919 239. Umrlo do 26. t. m. 5. Pristopilo 2.

27. avgusta 1920 236 članov in še med temi jih je 24 v okupiranem ozemlju.

Da je število članov tako majhno, je veliko vzrok premala stanovska zavednost, največ pa vojna. Takoj ob mobilizaciji je bilo veliko učiteljev vpoklicanih in med temi sem bil tudi jaz. Vse društvene stvari je bilo treba vposlati v Ljubljano in agitacija za društvo je prenehala. Tov. Kecelj je bil tako prijazen, da je kot upravnik upravljal vse posle z največjo natančnostjo. Dovolite, da tovarišu Kelju izrečem na tem mestu prisrčno zahvalo.

Od zadnjega občnega zbora, ki je bil v Celju 11. avgusta 1912, je umrlo 30 članov in kar obstoji društvo 65 članov.

Denarni promet v letu 1919. je bil naslednji.

Prejemki: 1. Gotovina 1. januarja 1909 1003 K 97 v. 2. Dvigi iz hranilnice 2912 K 64 v. 3. Doneski članov 2011 K. 4. Prejete obresti 453 K 80 v. 5. Poštnina 127 K 33 v. 6. Prehodni znesek 236 K. Skupaj 6744 K 44 v.

Izdatki: 1. Manipulacija in provizija 15 K 50 v. 2. Pisarniške potrebščine 25 K. 3. Reklama 35 K. 4. Nagrada 200 K. 5. Prehodni znesek 236 K. 6. Vloženo se je 3890 K 34 v. 7. Doneski članom 962 K. 8. Poštnina 71 K 25 v. 9. Davek 22 kron 68 vin. 10. Gotovina 1286 K 37 vin. — Skupaj 6744 K 44 vin. Promet: Prejelo 6744 K 44 vin. Izdalo 5458 K 07 vin., Skupaj 12.202 K 51 vin.

Bilanca.

Imetje: 1. Hranilna vloga »Hran. in posojilnice Uč. kon.« 2312 K 45 vin. 2. Hran. vloga »Kmetske posojilnice« 1641 K 47 vin. 3. Deležna vloga »Hran. in pos. Uč. k.« 105 K. 4. Deležna vloga »Učit. tiskarne« 100 K. 5. Posojilo »Učit. tiskarni« 8500 K. 6. Vojno posojilo 500 K. 7. Terjatve na letnini in smrtdth slučajih 638 K. 8. Inventar 28 K 36 vin. 9. Gotovina 31. decembra 1919 1286 K 37 vin. Skupaj 15.111 K 65 vin

Dolgovi: Predplačana letnina 8 K. 2. Predplačani smrtni slučaji 4 K. 3. Neizplačani 58. smrtni slučaj 484 K. 4. 50% odpis letnine in smrtn. sl. 319 K. 5. Imovina 31. decembra 1918 13.401 K 60 vin. 6. Prirastek imovine 895 kron 05 vin. Skupaj 15.111 K 65 vin.

Ako poleg dolgov odštejemo od imetja še vojno posojilo, vse negotove terjatve in inventar, imamo čiste imovine 13.449 K 29 vin.

S tem je moje poročilo končano in prosim člane, da oproste, da se jim ni iz gospodarskih ozirov izdalo v roke tiskano poročilo.

K predsednikovemu poročilu se oglasijo:

Tov. Podobnik: »Učit. Tovariš« naj prinese poročilo občnega zbora in dotična številka naj se potem pošlje tudi članom učiteljem-penzijonistom proti povrnitvi stroškov.

Isti tudi predlaga, da se naj agitira posebno pri mlajših tovariših za vstop v društvo.

Tov. Gnus: Vsak smrtni slučaj naj se naznani v »Tovarišu« in tudi na poslanih položnicah kot se je vršilo pred vojno.

V imenu poročevalcev računov poroča tov. Jelenc, da so vse knjige in vsi računi v najlepšem redu.

Za predsednika in blagajnika je bil soglasno zopet izvoljen tov. Šmajdek na predlog tovariša Gnusa.

Tov. Šmajdek je sprejel izvolitev a samo za eno leto.

Na predlog tov. Lichtenwallnerja so bili izvoljeni soglasno dosedanji odborniki, tovariši Dimnik, Gangl, Režek in Sjč.

Pregledovalcem računov sta bila na predlog tovariša Gnusa soglasno izvoljena dosedanja tovariša Črnagoj in Jelenc.

Tov. Šmajdek poroča o premembi pravil. Društvo se bo glasilo: »Učiteljska samopomoč v kraljevini Srbov Hrvatov in Slovencev«. Učiteljstvo cele države bo lahko pristopilo v društvo. Prispevki so se z kron dvignili na dinare, takisto bodo tudi podpore v dinarih.

Pravila so bila soglasno sprejeta, le § 7. naj odbor še v toliko popravi, da bo v prihodnji dobi lahek pristop vsem tovarišem-nečlanom.

Pri premembi pravil je bila debata jako živahna. Posegli so v debato tov. Rajšp, Škulj, Lichtenwallner, Jelenc, Šumer, Gnus, Podobnik i. dr. Iz debate je bilo razvidno, da v učiteljstvu res biva čut idealnega tovarištva in da ne gleda na izdatke, kadar gre za pomoč tovarišem in njih svojcem. (Ko se prestavijo pravila še v srbohrvaščino, se natisnejo v »Tovarišu«.)

Pri slučajnostih nasvetuje tov. Škulj: Odbor naj stopi v stik s poverjeništvi UJU, da ista zainteresirajo celotno učiteljstvo za pristop v društvo. Na vsakem mestu poverjeništva UJU naj bi bil tudi društveni poverjenik. Število članov bi lahko naraslo na 10 do 15 tisoč. Isti tovariš nasvetuje, da se naj odbor takoj obrne na vsa okraj. učiteljska društva v Sloveniji, da ista agitirajo za »Učiteljsko samopomoč«.

Tov. Podobnik nasvetuje, da stopi društvo v stik s pogrebnimi zavodi.

Predsednik tovariš Šmajdek obljubi, da bo odbor upošteval vse nasvete.

Ker se nihče ne oglasi več k besedi zaključi predsednik ob 18. uri občni zbor in se zahvali udeležencem za toliko zanimanje.

Iz Jugoslavije.

— **Anarhija v šolski upravi Slovenije.** S trenotkom, ko se je poverjenik za uk in bogočastje v Ljubljani, dr. Vrstovšek odločil za upor proti soglasnemu sklepu min. sveta v Beogradu glede imenovanja okr. šolskih nadzornikov za Slovenijo, je vpeljal sam anarhijo v šolsko upravo in pokazal pot k nadalnjim uporom pokrajinskih oblasti napram ministrskemu svetu in ministrstvu samemu. Še vedno v veljavi stoječi avstrijski šolski zakon pravi jasno, da ima imenovanje nadzornikov izvršiti minister prosvete in naslednji člen istega zakona določa, da se ima to imenovanje izvršiti v sporazumu s faktorjem ki plačuje namestnike nadzornikov — in to je zopet država. Istotako daje srbski šolski zakon pravico imenovanja okrajnih šolskih nadzornikov edino ministru prosvete. Naredba deželne vlade za Slovenijo z dne 14. novembra 1918 l., št. 111, na katero se opira poverjenik za uk in bogočastje in klerikalni člani te vlade za Slovenijo, temelji gotovo na šibkejših nogah, kakor jasna določila še veljavnega avstrijskega in srbskega šolskega zakona. V času, ko je bila izdana naredba dež. vlade v Ljubljani št. 111, še ni bilo centralne vlade v Beogradu in je bila določba IV. dela točka 1. te naredbe, ki govori „da tvori narodna vlada SHS v Ljubljani, oddelek za uk in bogočastje najvišjo instanco v Sloveniji« upravičljiva. S 1. decembrom 1918, ko je bilo proglašeno ujedinjenje in je bila postavljena centralna vlada v Beogradu, je pa obsebiumevno postalo ministrstvo tudi vrhovna instanca za šolstvo — posebno ker je pozneje prevzela država tudi plačevanje učiteljstva in se je s tem učiteljstvo podržavilo. Sicer je pa kršil naredbo dež. vlade št. 111 poverjenik za uk in bogočastje dr. Vrstovšek sam in jo že zdavnaj uničil in razveljavil sam s svojimi dejanji, tako da mu ne kaže sedaj v upravnih sporih se sklicevati več na njo. Tretja in četrta točka naredbe št. 111 govori, „da so člani višjega šolskega sveta višji šolski nadzorniki, ki jih imenuje poverjenik za uk in bogočastje.“ Poverjenik dr. Vrstovšek pa je predložil imenovanje viš. šol. nadzornikov za ljudske šole v Sloveniji lani ministrstvu prosvete v Beogradu in je s tem sam priznal ministrstvo za najvišjo instanco tudi v šolstvu in anuliral s tem naredbo deželne vlade št. 111. Sedaj seveda, ko mu to ne kaže, stoji dr. Vrstovšek zopet na drugem stališču in se sklicuje na zastarelo naredbo deželne vlade št. 111!! Pa še druga dejstva dokazujejo, da je poverjenik dr. Vrstovšek sam ovrgel in kršil naredbo deželne vlade pod št. 111! Člen 3. in 4. naredbe št. 111 pravi, „da sta člana višjega šolskega sveta dva ljudskošolska učitelja, ki jih v o l i ljudskošolsko učiteljstvo“. Dr. Vrstovšek je pa i m e n o v a l proti temu določilu enega zastopnika učiteljstva v višji šolski svet kar sam in to zato, ker bi potom pravilne volitve ne prišel ta član učiteljstva nikdar v višji šolski svet. Ta „zastopnik učiteljstva“ je namreč pristaš klerikalne stranke in predsednik klerikalne učiteljske organizacije v Sloveniji, Ivan Štrukelj. S tem dejanjem je poverjenik dr. Vrstovšek zopet sam uničil in kršil naredbo dež. vlade št. 111., na katero se sedaj s tako vnemo sklicuje! In ta klerikalni zastopnik učiteljstva v viš. šolskem svetu, **ki sedi protizakonito v tej korporaciji**, je stavil predloge klerikalnih okrajnih šolskih nadzornikov v višjem šolskem svetu, katere hoče sedaj dr. Vrstovšek imenovati brez ministrstva. Nečuvena anarhija je to s strani poverjenika za uk in bogočastje v Ljubljani, ki jo sam uvaja v šolsko upravo. Vse to postopanje temelji na samih protizakonitostih! Nečuven je pa tudi ta udarec za učiteljstvo, da mu hoče postavljati šolske nadzornike nezakonito postavljeni „učiteljski zastopnik“ v višjem šolskem svetu, ki ni bil nikdar od učiteljstva izvoljen in zastopa komaj 350 klerikalnih učiteljev iz Slovenije nasproti 2300 organiziranim slovenskim učiteljem; nečuveno je tudi to, da se hoče vzeti nadzornike iz vrst onih 350 klerikalnih učiteljev, ki so zgolj eksponenti klerikalne stranke in nekateri bivši avstrofili in srbofobi, popolnoma se je pa prezrlo predlog referenta, ki je nestrankarsko predlagal strokovnjaško vešče učne osebe. Nečuven je na ta strankarski udarec tudi za Udruženje Jugoslovanskega Učiteljstva v Beogradu, ki šteje 16.000 jugoslovanskega učiteljstva in katerih član je tudi 2300 organiziranih slovenskih učiteljev in učiteljic iz Slovenije, katerim hočejo postaviti sedaj nadzornike vzete izven njihovih vrst. Protizakonito je imenovanje nadzornikov od poverjenika dr. Vrstovška, protizakoniti so pa tudi predlogi od višjega šolskega sveta, ker jih je stavil nepravilno postavljeni član višjega šolskega sveta, ker je glasovala za nje protizakonito sestavljena večina in je zanje glasoval še drug protizakonito imenovan član višjega šolskega sveta, to je zastopnik socijalnega skrbstva Fr. Lavtižar, ki ga je klerikalni poverjenik imenoval za člana višjega šolskega sveta, še predno je bil sam imenovan za poverjenika. Vse postopanje pri imenovanju nadzornikov temelji na nepobitno protizakoniti podlagi in je iz te anarhije le en izhod: čimprejšnja odprava poverjeništva za uk in bogočastje v Ljubljani in upravna zakonita vzpostavitev višjega šol. sveta, na zakoniteiši podlagi, kot mu jo daje poverjenik za uk in bogočastje dr. Vrstovšek in klerikalni člani sedanje pokrajinske vlade v Sloveniji.

— **„Puntarsko“ zadržanje dr. Žerjava v vprašanju okrajnih šolskih nadzornikov** (tako poroča klerikalno glasilo dež. vlade za Slovenijo) začenja roditi lepe sadove. „Slovenčev“ članek se glasi nadalje: „Njegov poziv na učiteljstvo, naj odreče svojim predstojnikom pokorščino in povzroči v šolski upravi pobuno, je našel odmeva v liberalnem „Udruženju Jugoslovanskega učiteljstva“, ki stopa ravnokar pred javnost s predrznim oklicem. Ta divna organizacija se čuti poklicano, soditi o vprašanju kompetence med deželno in centralno vlado in poziva učiteljstvo, naj zapusti šolsko sobo, ako bi prišli nadzorovat ti nezakonito imenovani nadzorniki.“ Brezstidni oklic se glasi (kakor je bil natisnjen v zadnjem „Učit. Tovarišu.) Da bo stvar javnosti pojasnjena, hočemo „nezakonitost“ tega imenovanja do dna razbistriti. Poudariti moramo predvsem, da je izza časa prevrata imenoval okrajne šolske nadzornike brezizjemno poverjenik za uk in bogočastje v Ljubljani! Zadnjič so bili imenovani okrajni šolski nadzorniki leta 1919 za Štajersko in Koroško in nihče ni temu imenovanju ne v Ljubljani ne v Belgradu oporekal. Dr. Žerjav s svojo JDS je bil s tem imenovanjem zadovoljen, smatral je to postopanje za zakonito in postavno. Meseca junija 1920 se je pa naenkrat zazdelo gosp. Pribičeviću pripravno, da zahteva imenovanje okrajnih šolskih nadzornikov zase in ukrade tako slovenskim pokrajinam kos ljudske samouprave. Poverjenik za uk in bogočastje se je seveda tej želji gospoda Pribičevića zoperstavil, ker je bil mnenja, da naša samouprava ne more biti predmet želj in zahtev in nagonov kakega posameznega gospoda v Belgradu. Poudaril je, da je po naredbi o prehodni upravi z dne 14. nov. 1918, št. uradnega lista 111 poverjenik za uk in bogočastje v vprašanju okrajnih šolskih nadzornikov zadnja inštanca in da se je to doslej tudi **brezizjemno** prakticiralo. V uredbi št. 111 iz leta 1918 je urejena in določena obenem s kompetenco poverjeništva za uk in bogočastje **vsa avtonomija Slovenije.** To naredbo je regent in prestolonaslednik Aleksander v svojem odgovoru na adreso Narodnega veča v Zagrebu 1. decembra 1918 svečano potrdil in pred celim svetom odobril. **Ta naredba je postala tako podlaga vse avtonomije in vse samostojnosti slovenskega ljudstva.** S to naredbo stoji in pade deželna